

14. ШЕВЦОВ, А. Г., РОМАНЕНКО, О. В., ХАНЗЕРУК, Л. О., ЧЕБОТАРЬОВА, О. В (2013) Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. *Методичні рекомендації фахівцям з організації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату* [навчально-методичний посібник] За заг. наук. ред.. Шевцова А. Г. (112 с.) К.: Видавничий Дім «Слово».
15. LIPMAN M. Philosophy goes to school. / Matthew Lipman. – Philadelphia: Temple University Press, 1988. – 229 p.
16. Social inclusion through segregation? A tri-country cooperation Moldova, Ukraine and Sweden (2020) <https://support.hig.se/helpdesk/WebObjects/Helpdesk.woa/wa/CommonActions/download?dl= v-GyIHWzyLrwJ8wMKZmgHVAnshYUljA&id=1>

FORMAREA SPECIALIȘTILOR DIN DOMENIUL EDUCAȚIEI INCLUZIVE PRIN PROGRAMUL DE MASTER PSIHOPEDAGOGIA ȘCOLII INCLUZIVE

Popovici Doru Vlad,
Prof.univ.dr.emerit, Universitatea din București
Agheană Viorel,
Lect.univ.dr., Universitatea din București

Rezumat

Masterul Psihopedagogia Școlii Incluzive este unul dintre cele mai vechi programe de master din Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea din București. Acest program de master a fost gândit, încă de la mijlocul anilor '90, un rol substanțial în dezvoltarea sa avându-l proiectele TEMPUS. Multiplele schimbări din domeniul academic, dar și social au impus reformarea programului de master Psihopedagogia Școlii Incluzive și trecerea la un nou program de master bazat pe clustere, acesta conducând la economie de personal și o flexibilitate mult mai mare. Masterul Psihopedagogia Școlii Incluzive concretizează experiența internațională a departamentului Psihopedagogie Specială dobândită prin proiecte de parteneriat cu universități prestigioase din străinătate iar prin pregătirea asigurată conduce la formarea unor competențe conforme standardelor calitative românești și europene, în perspectiva exercitării profesiei în condițiile competitivității, într-o societate în continuă schimbare.

Summary

The Inclusive School Psychopedagogy Master's Degree is one of the oldest master's programs in the Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Bucharest. This master's program has been designed since the mid-90s, the TEMPUS projects having a substantial role in its development. The multiple changes in the academic and social fields have required the reform of the Inclusive School Psychopedagogy master's program and the transition to a new master's program based on clusters, which led to staff savings and more flexibility. The Inclusive School Psychopedagogy Master's Degree concretizes the international experience of the Special Psychopedagogy department acquired through partnership projects with prestigious universities abroad and through the ensured training leads to the formation of competencies according to Romanian and European quality standards, in the perspective of practicing the profession in a competitive continuous change of the society.

1. Scurt istoric al dezvoltării pentru educația incluziva la Universitatea din București

Universitățile, pentru a asigura progresul societății, trebuie să prefigureze pregătirea specialiștilor pentru domeniile care se vor dezvolta în viitor, care la momentul conturării unor programe de studii pot să nu existe încă ca profesii destinate pe piața muncii.

Așa s-a întâmplat și cu evoluția programului de master din domeniul educației integrate al Universității din București, unul dintre cele mai vechi programe de master din această instituție, care funcționează în continuare pentru că încă răspunde eficient unor cerințe specifice, legate de pregătirea unor profesori itineranți sau de sprijin performanți.

Acest program de master a fost gândit, încă de la mijlocul anilor '90 și a avut o durată a studiilor variabilă, de la un an, 1½ ani, ca să ajungă ulterior la o durată actuală a studiilor de 2 ani.

Începuturile acestui program de master datează de la sfârșitul anului 1994, când reprezentanții principalelor universități din țara, București, Cluj, Iași și Timișoara, s-au întrunit pentru a stabili modalitățile concrete prin care pot contribui la dezvoltarea și modernizarea educației speciale din România.

Cu această ocazie, s-a efectuat o analiză aprofundată a învățământului special românesc, comparativ cu realizările și tendințele manifestate în țările dezvoltate ale lumii, cu preponderența celor din Uniunea Europeană.

În urma analizei efectuate atunci, au rezultat următoarele concluzii:

- Necesitatea organizării unor forme de educație integrată în țara noastră, pentru a se putea respecta recomandările Conferinței UNESCO – intitulată ”Educație pentru toți”, Jomtien, 1990 și a Conferinței destinate educației copiilor cu cerințe speciale, Salamanca, 1994;
- Obligatorietatea respectării principiului egalității șanselor, aceasta însemnând liberul acces la învățământul general și profesional pentru elevii cu dizabilități, alături de colegii lor normali;
- Elaborarea unor modele autohtone de integrare pentru conformarea reglementărilor de atunci din *Legea învățământului, nr. 84/95*, cu privire la organizarea unor forme alternative de educație integrate în învățământul public;
- Diminuarea numărului de copii aflați în institutele speciale de asistență socială;
- Acordarea unui sprijin eficient programelor pilot pentru educația integrată, aflate în curs de dezvoltare la Cluj și Timișoara, cât și celor care vor fi organizate în viitor;
- Accelerarea pregătirii studenților și profesorilor din domeniul educației integrate, pentru a se putea suplini lipsa personalului de specialitate din prezent;
- Stabilirea unei cooperări mai strânse cu Ministerul educației, UNICEF, UNESCO și ONG-uri, în vederea elaborării unei strategii naționale pentru integrare, element fundamental al reformei sistemului de învățământ contemporan.

Soluția găsită a constat în elaborarea a două programe TEMPUS, care au fost aprobate de Comisia Europeană de profil, care a asigurat și finanțarea lor din fondurile PHARE.

Primul program a fost unul de măsuri complementare pe termen scurt, de un de zile, care s-a desfășurat în perioada 01.10.1995 - 30.09.1996 și a fost intitulat ”Planificarea strategică și dezvoltarea universităților românești în domeniul perfecționării profesorilor pentru educarea copiilor cu cerințe speciale”.

Proiectul a urmărit atingerea următoarelor obiective fundamentale:

- Dezvoltarea capacității de colaborare și consultanță în universitățile românești, școlile, inspectoratele școlare și organizațiile neguvernamentale;
- Asigurarea de noi cursuri sau alte forme de pregătire pentru a veni în întâmpinarea nevoilor existente precum și a celor de perspectivă.
- Dintre activitățile proiectate pentru atingerea obiectivelor preconizate, enumerăm, ca fiind mai importante:
 - crearea unui centru internațional de documentare și consultanță pentru perfecționarea profesorilor în domeniul educației speciale integrate;
 - Alcătuirea de cursuri moderne de specializare de scurtă durată, în domenii de larg interes, cum ar fi, spre exemplu, cel al tulburărilor de învățare sau organizarea instruirii în sistemul integrat;
 - Asigurarea unei strategii de pregătire pentru specialiștii români în cadrul universităților din Uniunea Europeană;
 - Realizarea unor activități comune cu experți din țările europene cu tradiție în domeniul educației integrate (simpozioane, mese rotunde, dezbateri, etc.).

La toate aceste activități s-a prevăzut participarea unor cadre universitare de specialitate, în colaborare cu profesori, directori, inspectori din învățământul special și de masă.

Cel de al doilea program, proiectat pe o durată de trei ani (1995-1998), a făcut parte din categoria proiectelor TEMPUS structurale și a avut drept scop crearea, pentru prima oară în țara noastră, a unui "Curs de Master pentru specialiștii din domeniul educației integrate".

Obiectivele acestui program au fost, în esență, următoarele:

- Studiarea particularităților și necesităților legate de educația incluzivă din țara noastră;
- Asigurarea unor tehnologii didactice avansate, necesare standardelor europene și specificului învățământului superior românesc;
- Implementarea programului de master la care, în prima fază, au fost invitați să țină prelegeri și profesori universitari de peste hotare;
- Organizarea unor cursuri și stagii practice pentru studenții români în universitățile europene;
- Evaluarea cursurilor desfășurate și restructurarea sau ameliorarea programului desfășurat, în funcție de rezultatele obținute.

Activitățile realizate în cadrul programului au constat, în principal, în:

1. Evaluarea rezultatelor obținute în centrele pilot de integrare educațională, care sunt deja operative (Cluj și Timișoara);
2. Dotarea instituțiilor de învățământ superior cu mijloace de instruire moderne, fapt care a permis utilizarea unor metode avansate de predare-învățare și familiarizarea cursanților cu tehnicile moderne folosite în învățământul integrat;
3. Specializarea cadrelor universitare românești în cadrul universităților europene, în vederea elaborării planului și programelor de învățământ, destinate programului de master;
4. Derularea de studii aprofundate, de un an, în educația integrată, începând cu 1996;
5. Perfecționarea unor studenți merituoși în universități europene, prin burse de studiu cu durată de 3-6 luni;
6. Organizarea de seminarii și simpozioane internaționale, destinate evaluării programelor de studii aprofundate, la care au participat absolvenți, cadre didactice, reprezentanți ai Ministerului Educației Naționale și alți specialiști.

Ulterior, gama absolvenților care au fost pregătiți prin această formă de studii aprofundate s-a extins în funcție de necesitățile legate de pregătirea specialiștilor la nivel național.

Ulterior, profesorii din învățământul special și general, au putut fi pregătiți prin intermediul unor cursuri intensive, de scurtă durată (prevăzute în programul TEMPUS de Măsuri Complementare)

Universitățile românești s-au ocupat în acea perioadă, prioritar, de diseminarea informațiilor utile, cu caracter metodologic, în rândul cadrelor didactice interesate.

În concluzie, considerăm că, Proiectele TEMPUS, prezentate succint mai sus, au contribuit substanțial la pregătirea specialiștilor necesari reformei învățământului special din România și alinierii țării noastre la recomandările Consiliului European, R-92/6, cu privire la integrarea educațională.

2. Misiune, scopuri și obiective ale programului de master actual "Psihopedagogia Școlii Incluzive

Misiunea fundamentală a programului este de a forma la cele mai înalte standarde profesori de psihopedagogie specială de sprijin și itineranți capabili să ofere servicii educaționale specifice elevilor cu cerințe educaționale speciale învățământului special, dat mai ales celor integrați în școala de masă.

Obiectivele specifice ale programului de studii actual se înscriu în taxonomia obiectivelor Universității din București ce vizează domeniile învățământului, cercetării științifice,

managementului resurselor umane, tehnologiilor didactice, informației și documentării, ele căpătând caracter operațional.

Un obiectiv comun și constant urmărit pe toată durata studiilor universitare îl reprezintă pregătirea practică de specialitate și pedagogică a studenților în vederea formării competențelor specifice ale profesiei. Activitatea practică are caracter obligatoriu și este concepută în interdependență cu avansarea în pregătirea teoretică, urmărind dezvoltarea abilităților de focalizare a achizițiilor teoretice în domeniile aplicative ale psihopedagogiei speciale: educațional, ocupațional, terapeutic, adecvate categoriilor de persoane cu deficiențe.

Obiectivele generale ale procesului de învățământ sunt:

Obiective informative la nivel academic:

- asigurarea unui standard înalt, la nivelul exigențelor academice, a modului de transmitere a celor mai noi și pertinente informații teoretice din domeniile incluse în disciplinele predate (la nivel de licență, de master și de școală doctorală);
- asigurarea unității conceptuale în cadrul larg al Psihopedagogiei speciale și al domeniilor interdisciplinare;
- flexibilizarea și creșterea eficienței relației predare - învățare - cercetare.

Obiective aplicative și formative la nivel academic:

- accentuarea caracterului aplicativ al activităților seminariale prin formarea/exersarea abilității de operare cu instrumentele, metodele și tehnicile de evaluare și psihodiagnoză utilizate în scopul realizării profilului psihologic al persoanelor cu cerințe speciale (persoane cu deficiență / handicap, persoane supradotate, persoane cu boli psihice etc.);
- accentuarea caracterului aplicativ al activităților seminariale prin formarea/exersarea abilității de aplicarea a principalelor tehnici de terapie cu efecte benefice în recuperarea persoanelor cu nevoi speciale;
- formarea competențelor pentru proiectarea și aplicarea unor programe compensator-recuperatorii individualizate pentru persoanele cu nevoi speciale;
- formarea / exersarea capacității de aplicare a metodologiilor moderne de predare – învățare - evaluare și a limbajelor specifice utilizate în învățământul special/integrat / incluziv.

3. Planul de învățământ actual al programului de master Psihopedagogia Școlii Incluzive

Planul de învățământ în vigoare ale Masterului Psihopedagogia Școlii Incluzive este structurat conform exigențelor academice, cuprinzând atât un modul teoretic, cât și unul practic. Modulul teoretic cuprinde discipline fundamentale, discipline de domeniu, discipline de specialitate, discipline complementare, discipline opționale (diferențiate în funcție de unul din cele două module pentru care optează studenții) și discipline facultative. Modulul de pregătire practică se realizează prin două feluri de practică (practica profesională, practica de specialitate și pentru pregătirea disertației). Planurile de învățământ sunt actualizate în fiecare an academic spre a fi concordante permanent cu competențele viitorilor absolvenți spre a fi competitivi pe piața muncii din România și din spațiul european.

Planul de învățământ actual

Anul I, Semestrul I: Orientări teoretice și practice în educația integrată, Evaluarea programelor sociale/educaționale, Mediarea școlară în psihopedagogia specială, Statistica aplicată în psihopedagogia specială.

Semestrul II: Educația pentru drepturile copilului, Managementul educației speciale, Direcții moderne în consilierea și integrarea profesională a elevilor cu handicap, Terapii educațional recuperative.

Anul II, Semestrul I: Tehnici de evaluare pentru integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale (CES), Metode de cercetare în educația integrată și designul propunerilor de finanțare, Activitatea de cercetare pentru pregătirea disertației, Psihopedagogia integrării elevilor cu tulburări de comportament.

Semestrul II: Strategii de integrare educațională pentru elevii supradotați, Integrarea educațională și socială a elevilor cu handicap senzorial, Teoria și practica conducerii organizațiilor pentru persoanele cu handicap, Practica de specialitate.

4. Reformarea programului de master Psihopedagogia Școlii Incluzive și trecerea la un nou program de master bazat pe clustere

Multiplele schimbări din domeniul academic, dar și social au impus reformarea programului de master Psihopedagogia Școlii Incluzive și trecerea la un nou program de master bazat pe clustere. Avantajele acestui nou sistem constau în economia de personal, o flexibilitate mult mai mare și același timp mobilitate. Astfel, masteranzii pot alege cursuri și din alte programe de master, în cadrul aceluiași cluster, alcătuindu-și singuri programul de studii care le este necesar, din punct de vedere al carierei, sau datorită preferințelor de timp academic.

Conform viitorului plan de învățământ, care va intra în vigoare începând cu anul universitar 2021-2022, programele de master ale Departamentului Psihopedagogie Specială (Psihopedagogia Școlii Incluzive și Terapia Logopedică în Procesele de Comunicare) vor face parte din Clusterul 1 Educație specială de la nivelul Facultății de Psihologie și Științele Educației.

Planul este structurat pe 2 ani, 4 semestre, fiecărui semestru corespunzându-i un număr de 30 de credite, pe ansamblu existând un număr de 120 de credite.

Planul de Învățământ cuprinde 60% discipline de aprofundare și 40% discipline de sinteză conform misiunii asumate, pe trei categorii de discipline:

- 3 discipline comune pentru cele 2 programe de Master ale Departamentului de Psihopedagogie Specială
- 4 discipline prevăzute numai cu activități practice
- 1 disciplină prevăzută cu laborator.

Prima categorie de discipline va fi predată numai de cadre didactice cu titlul de profesor și conferențiar iar celelalte două vor fi predate de conferențieri și lectori strict specializați pentru domeniul respectiv. Planul de învățământ cuprinde în semestrul 4 12 ore/săptămână de activități practice, dintre care 3 pentru pregătire pentru elaborarea disertației.

Discipline de studiu anul I

Semestrul I

Discipline de sinteză: Metodologia cercetării, Statistica, Etică și integritate academică

Discipline de pregătire profesională aprofundată: Orientări teoretice și practice în educația incluzivă, Mediarea școlară în psihopedagogia specială

Semestrul II

Discipline de sinteză: Terapii educațional-recuperative

Discipline de pregătire profesională aprofundată: Educația pentru drepturile copilului, Managementul educației special și incluzive, Direcții moderne în consilierea și integrarea profesională a elevilor cu handicap, Teoria și practica conducerii organizațiilor pentru persoane cu handicap

Anul II

Semestrul I

Discipline de pregătire profesională aprofundată: Tehnici de evaluare pentru integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale (CES), Strategii de integrare educațională pentru elevii

supradotați, Terapie ocupațională pentru persoanele vulnerabile și cu deficiențe, Integrarea educațională și socială a elevilor cu handicap senzorial, Disciplină opțională¹

Discipline facultative: Psihopedagogia integrării elevilor cu tulburări de comportament
Semestrul II

Discipline de pregătire profesională aprofundată: Practica profesională, Practica de specialitate, Practica de consiliere în psihopedagogia specială, Practica de cercetare pentru pregătirea disertației.

5. Perspective profesionale pentru programul de master Psihopedagogia Școlii Incluzive

Debușeele profesionale ale absolvenților specializării sunt numeroase și variate ca domenii.

Specializările absolvenților pot fi:

- profesor psihopedagog de sprijin
- profesor de sprijin
- profesor psihopedagog de itinerant
- consilier școlar pe problematica copiilor cu CES
- profesor abilitat pentru limbajele specializate pentru copiii cu deficiențe senzoriale (Braille, limbajul mimico-gestual etc.)
- consultant sau trainer în optimizarea relațiilor și a comunicării în diferite grupuri (școlare, de munca, echipe sportive, colective de creație etc.) din școlile incluzive.
- profesor abilitat pentru activitățile specifice compensator-recuperatorii

Ocupațiile, adică „specialitățile/calificările exercitate efectiv la locul de muncă” sunt cuprinse în Clasificarea Ocupațiilor din România (COR):

- Specialist în evaluarea vocațională a persoanelor cu dizabilități- Cod COR 263506;
- Cercetător în psihopedagogia specială- Cod COR 263417;
- Specialist în angajare asistată- Cod COR – 263507.

Tipul întreprinderii, instituției angajatoare:

- Școli generale și grădinițe incluzive
- Centre școlare pentru educație incluzivă
- Centre județene pentru asistență psihopedagogică
- Grădinițe speciale pentru preșcolari cu handicap
- Școli speciale pentru handicap mintal, senzorial, fizic etc.
- Școli profesionale speciale de arte și meserii
- Centre de zi pentru elevii cu handicap
- Clase și grupe speciale pentru elevii supradotați
- Organizații neguvernamentale și fundații care se ocupă de problematica persoanelor cu handicap
- Agenția Națională pentru Protecția Persoanelor cu Handicap
- Centre de asistență a persoanelor fără adăpost pentru copii și adulți
- Centre de resocializare, terapie ocupațională și ergoterapie
- Direcțiile generale de asistență socială și protecția drepturilor copilului
- Centre de pedagogie curativă și școli Waldorf

Funcțiile absolventului:

- 1) profesor de psihopedagogie specială

¹ Studenții pot opta pentru orice disciplină din planul de învățământ al anului II de studii, semestrul I, din cadrul oricărui program de masterat, indiferent de domeniul de studii (Științele Educației/Psihologie)

- 2) profesor psihopedagog (specializat în activități individualizate: terapia tulburărilor de limbaj, educație vizuală, demutizare)
- 3) profesor consilier (în Centrele județene de asistență psihopedagogică)
- 4) profesor documentarist (în Centrele de resurse pentru educația incluzivă)
- 5) manager de caz pentru copilul cu handicap aflat în grija asistentului personal sau maternal sau a adultului cu handicap beneficiar de servicii sociale
- 6) psihopedagog si/sau manager de caz în cadrul Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Drepturilor Copilului
- 7) coordonator de programe de integrare în cadrul organizațiilor neguvernamentale
- 8) formator în domeniul educației incluzive pentru profesori din școlile generale
- 9) consilier școlar pe problematica copiilor cu CES.

Masterul, prin pregătirea asigurată, își propune asigurarea egalității șanselor în domeniul educației între elevii cu handicap și cei din învățământul de masă, cunoașterea noilor strategii de predare din domeniul educației speciale incluzive și formarea unor competențe conforme standardelor calitative românești și europene, în perspectiva exercitării profesiei în condițiile competitivității, într-o societate în continuă schimbare. Acest program concretizează experiența internațională a departamentului dobândită prin proiecte de parteneriat cu universități prestigioase din Danemarca, Spania, Italia și Marea Britanie.

În concluzie, considerăm că Programului de master Psihopedagogia Școlii Incluzive asigură un standard înalt, la nivelul exigențelor academice, a modului de transmitere a celor mai noi și pertinente informații teoretice din domeniile incluse în disciplinele predate dar în același timp contribuie activ și la promovarea unui nou sistem de valori care atribuie persoanei cu handicap rolul de cetățean cu drepturi egale în societate.

Bibliografie:

1. AGHEANĂ V., POPOVICI, D. V. Caracteristici ale constructelor sociale contemporane asupra dizabilității. Antropologie, sociologie, spiritualitate, EMILIAN M. DOBRESCU, MIHAIL VINCENTIU IVAN (coord), Editura Sigma, București, 2017, p.4-21
2. POPOVICI, D. V. Orientări teoretice și practice în Educația Integrată. Editura Universității “Aurel Vlaicu”, Arad, 2007.
3. POPOVICI, D. V. Programe universitare românești în domeniul educației integrate. Cartea alba RENINCO „Integrarea/includerea copiilor cu dizabilități” – Studii și documente, București, 1999, p. 83-85.

SPECIAL EDUCATION – A CONCEPT IN THE EYE OF THE HURRICANE

Magnusson Magnus,

PhD Education, Ret. Senior lecturer Stockholm University, Dept of Special Education, Sweden;

Ret. Professor of Swedish NARFU, Archangelsk & MGU, Moscow

Kalinnikova Magnusson Liya,

PhD Special Education, Senior lecturer of Special Education, Department of Education, University of Gävle, HiG, Sweden

Summary

Special education is generally considered to be special branch of education or educational research. The concept has existed for a long time in Sweden, a little more than a century and the original meaning of the concept has been to give special education as an addition or compensatory alternative to the regular